

«Şeýtanlaşdyrmak» näderejede dogry?

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 26 январа, 2025

"Şeýtanlaşdyrmak" näderejede dogry? "ŞEÝTANLAŞDYRMAK"
NÄDEREJEDE DOGRY?

Ilki sorag:

Edil «demokratiýa» ýaly liberallaryň dar gözüetimli syýasy düşüňjeleri ömürlerini tamamlamadymy? Meselem:

Bu makalamy öz-özüňe tankyt hökmünde okap bilersiňiz. Populizm-populist adalgasyny hemişe «aýyplama» ýaly otrisatel manyda ulandym. Düşünjek bolup durmadym. Sebäbi bellidi: Populýar syýasy hereketler ilki başda ekstremistik sagçy hereketleriň binýadynda döreýärdi.

Çepçiler populizm düşüňjesine «ekstremistik sagyň banal ýaragy» hökmünde baha berdi. Liberallar ony «demokratiýanyň patologiyasy» hökmünde gördi. Dogrusyny aýtmaly bolsa,

“şeytanlaşdyrdy!”

Ýöne bu garaýyş wagtyň geçmegi bilen gowşady:

Soňky döwür syýasatynda populizm «rewolýusiýa» geçirýär: Trampdan Wiktor Orbana, Hawýer Mileýden Zelenskä, «Italiýanyň doganlaryndan» Fransiýanyň Nasional frontyna çenli dünýäde göz gamaşdyryjy beýgelişini dowam etdirýär, uly-uly sarsgynlaryň öňüni açýar. Isleýşiňiz ýaly intellektual ýarlyk ýelmäň, hakykat-a şular ýaly...

Hem indi «çepçi populizm» hem bu tolkunyň içinde! Şol sebäpden Žan-Lýuk Melanşon bilen Fransiýanyň “ekstremist sagçysy” diýilýän Marin Le Pen “birmeňzeş dili-şygary” ulanyp bilýär: “Sözi halka beriň, halkyň haky bar!..”

Soňky saýlawda üstün çykan çepçi Melanşonyň sözünü ýatladaýyn: *«Populizm aýyplamasyna garşy özümi aklajak bolamok. Elitalar isleseler, bu sözden ürküp biler. Näme etseler edibersinler; maňa «populist» diýýärlermi? Goý, şeýle bolsun!»*

Fransiýada «täze Robespýer» soňky saýlawda şeýdip üstün çykdy! Latyn Amerikasyndan soň Ýewropada hem çepçi populizmiň şemaly öwüsmäge başlady...

* * *

Diýmek isleýänim:

Globallaşma oýnundan utulanlar kowçum-kowçum bolup populizme bakan ýönelyän bolsa, muny gyraklatmak, äsgermezlik etmek arkaly analiz edip bilmeris. Eger ortada bir hakykat bar bolsa, oňa arkamyzy öwürüp bilmeris. Çepçi ýa-da sagçy populizme çynlakaý seretmeli bolarys...

Sany gün geçdigisaýy artýan populist saýlawçylary döreden prinsiplerdir faktorlaryň üstünde düýpli durup geçmeli.

Meselem:

Populizmiň baş prinsipi «olar» we «biz» bölünişiginiň üstünde gurulandygy. Bu arany açyjy dartgynlylyk duýgulary doly oýandyryp bilýär: “Dost” we “duşman!” Howpsuzlyk gerek: «Kesekiler duşmandyr we milli häkimiýet gurulmasa, soňumyza çykyp bilerler!» (Soňky saýlawda «Dersimli Kemalyň» aň ýetirip bilmedigi-de şudy).

Uğur Mumcu

Uğur
Mumcu

1975
Haziran
Aralık
Bütün
Yazıları

Sağcı Düşünce

Sağcı Düşünce

um:ag

um:ag

Demokratiýany indi aldawçy režim hökmünde görýän gahar-gazaplylardan düzülen populizm şahsy hak-hukuklardan has köp kollektiwleýin maksat üçin hereket edýär: Halkyň we raýatyň bähbidi, il-ýurduň bähbidi üçin araçysyz syýasy režimiň

gurulmagyny tapap edýär. Mysal üçin: Şweýsariýanyň syýasy ýörelgesinde bolşy ýaly referendumy demokratiýanyň iň ajaýyp görkezijisi hasaplaýar. Raýatyň oňlamaýan, ýöne parlamentiň kabul edýän kanunlarynyň güýje girmegi «syýasatçy gatlaklara» garşy gahar-gazaby güýçlendirýär.

Şygarlary belli:

– Halkyň ýagyrnysyna hopba bolanlary ýere düşürmeli, taryhy buýsanjymyzy dikeltmeli!

* * *

Adalatsyz saýýandyklary üçin saýlawlara gatnaşman «göze görünmän» gezýänler – äsgerilmeýänler wagty-sagady gelip toparlanmaga başlansoň, alternatiw güýje öwrülensoň, merkezi häkimiýetleri-partiýalary gorky gurşap aldy. (Muharrem Injaniňem düşünip bilmedik zady şudy!)

Galyberse-de, hudaýlaşdyrylan global bazara duşmançylyk edip, hemaýatkär ykdysadyýetiň tarapyny tutmalary mediýa arkaly olar barada «ekstremist sagçy» diýen ýaly çişirilen ýarlyklar dakylmaga, komplimasiýa teoriýalary toslanmaga başlandy!

Her orta çykan herekete «ekstremistik sag» ýarlygyny dakanlardan soramak gerek: sosialist Žan-Lýuk Melanşona näme diýip bilersiňiz? Olam birmeňzeş ykdysadyýet modelini öňe sürýär...

Fransiýada birnäçe aýlap ünsden düşmeýän protestçi «sary ýelekliler» hereketine» nähili baha berýärsiňiz? Sagçymy, çepçimi?

Näme diýilse diýilibersin, populizm aşakdakylary – Gýugonyň «sepil-sergezdanlaryny» üýşmäge çagyryýar, global oligarhiýa garşy toparlanýar, ulalýar...

Syýasat arenasyna «täz gan» gelýär we gürrüňsiz muny imperializm hem ulanjak bolýar. Ýagdaý şeýle bolsa:

Diluýy çepçi hereketlere ýüzlenip aýdýaryn: muny ýok saýyp, garalap, ürküzup halk bilen dil tapyşyp bilmersiňiz. Düşünmeli bolarsyňyz.

Ýeke mysal bereýin:

Fransiýada Le Pene 1974-nji ýylda ses berenleriň 3%-i işçilerdi, häzir bu görkeziji 50%-den geçdi!

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 24.07.2024 ý. Publisistika